

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1974

BRNO 1975

OBILNÍ JÁMA V KOMOŘANECH

/ okr. Vyškov/

Václav B u r i a n, Vlastivědný ústav, Olomouc

/ Tab. 69 /

V Komořanech na Vyškovsku byla prováděna demolice zdiva obytné budovy bývalého pololánu čp.50 / staře domovní číslo 61/. Při otřesech způsobených činností mechanického nakladače za odklizovacích prací dne 18. července 1974 se propadl kryt hrdla obilní jámy pod průjezdem, který byl součástí obytného traktu. Na objev upozornil vlastník stavební parcely ing. Jan Brtník.

Výzkum jámy ve dnech 21. a 28. července 1974 / tab. 69/ ukázal, že byla téměř cele zahlobena do spraše, překryté jen nepatrnou vrstvou humusu. Jáma typické lahvovité formy měla jemně uhlazenou stěnu, dosahovala hloubky 300 cm, její výduť měla maximální průměr 200 cm a byla zcela prázdná. Otvor hrdla, původně široký 40 cm, byl v humusové vrstvě překryt plochými lomovými kameny, níže ve žluté spraši prameny vrbových prutů. V hloubce 100 cm na jihovýchodní straně počínající kulové výduť zůstal horizontálně zaražen protáhlý hrotitý kůl z dubového dřeva /1/, který silnějším koncem dosahoval pod celý průměr hrdla. Těsně při severní straně hrdla byl ve spraši uložen nad výduť jámy mělký základ jižního zdiva obytné místnosti /světnice/, tvořený lomovými kameny kladenými na hlínu /nadzemní zdivo bylo z nepalenyých cihel/. Severní menší část jámy tedy zasahovala až pod prostor světnice. Od jihovýchodu se prostory jámy nepatrně dotýkal v hloubce 165 cm výkop staršího základu zdiva vyplněný humusem, od jihozápadu byla ve stejném horizontu v těsné blízkosti obilnice podélná jáma s kostroudospělého jedince skotu v primární poloze. Sprašový terén jevil po otevření jámy následkem deštivého počasí nápadnou odlučnost opadáváním celých plástů zeminy.

Údaje dosud publikované o obilních jamách ukazují, že jde o praktiku ve skladování obilí sahající do pravěku a návazně trvající do hradištní doby. Dvě jámy nálevkovitého tvaru, prozkoumané r. 1949 v Klučově J. Kudrnáčem /2/, s nálezem prosa, byly datovány do starší a střední doby hradištní. Také jáma prstencovitě rozšířená ve střední části, odkrytá při cvičném výzkumu r. 1950 v Královicích u Slaného /3/, byla považována ze slovanskou obilnici.

Další skupina obilních jam je typická lahvovitým /vakovitým nebo hruškovitým/ tvarem, který se udržel hluboko do novověku. Tak např. v roce 1952 prozkoumal takovou obilnici v Chrudimi J. Rataj /4/, který ji kladl na základě nálezů do starší fáze střední doby hradištní. Téhož roku provedla E. Jílková záchranný výzkum tří lahvovitých obilnic v Kutné Hoře /5/. Jámy rovněž středohradištního původu měly různé formovanou výduť a elipsovité půdorys. Z moravských nálezů patří do skupiny lahvovitých typů jáma v katastru obce Lutopecný /6/, V. Spurný hovoří o jejím zhruba hruškovitém tvaru a na základě keramiky ji datuje do 12. - 13. století. Týž autor uvádí z Bezměrova na Kroměřížsku "obilnici vakovitého tvaru s vysokým komínovitým hrdlem" a řadí ji event. do pozdně hradištního období nebo středověku. Jámu stejného typu prozkoumala r. 1964 J. Justová v Pečkách u Nymburka /7/ a podle typu keramiky ji datovala na konec střední nebo na počátek mladší doby hradištní a připouštěla možnost, že zde bylo skladováno obilí.

Komplexní shrnutí dosavadních znalostí o slovanských obilních jamách po noticce akad. Filipa /8/, vyvolané hlavně objevným etnografickým příspěvkem L. Kunze /9/, publikoval r. 1958 J. Kudrnáč /10/ v rozsáhlé studii spolu se širšími aplikacemi na historické zprávy o výnosech obilí a obsáhlým odkazovým materiálem. Z Kudrnáčovy práce vyplynulo bohatství poznatků o slovanském obilnářství, jejichž základem a podnětem byly právě nálezy těchto obilnic na slovanských sídlištích /např. pro území Čech je pozoruhodná registrace 11 lokalit hlavně v povodí Labe/ /11/. Kudrnáčova práce ukázala, že průměrný obsah těchto jam je kolem 6 hl /např. Klučov 6,53 hl/ /12/, ale může dosáhnouti čtyřnásobné kapacity /Bezměrov 23,89 hl/ /13/. Poukázal také na to, že do kubatury jámy nelze počítat obsah hrdla a nutno odečítat výstel stěny 15 cm vrstvou slámy /14/. Součástí práce je i kresebná rekonstrukce vnitřní úpravy obilnice /15/, která spojuje poznatky z doby hradištní /např. nález spálené slámy vedle zbytků pšenice v Bezměrově/ se zprávy novodobými.

Všechny uvedené hradištní jámy měly prostor vyplněný zeminou s různými stratigrafickými variantami. Jámy stejného tvaru a účelu si však někdy uchovaly po celá staletí neporušenou dutinu, přičemž není rozdíl mezi objekty dochovanými pod budovami či ve volném terénu. Tato skutečnost svědčí o relativně nižším stáří, zpravidla ovšem ne tak nízkém, abychom ho nemohli počítat i na více staletí.

Významným historickým a etnografickým pramenem je popis obilních jam v urbáři čejkovického panství, který sestavil v letech 1753 - 1755 hospodářský úředník Jiří Krieger: vykopané jámy byly vypalovány slámou, vyčištěny a jejich stěny byly obkládány došky, které se upevnily proutím a přibily na stěny dřevěnými kolíčky. Překlad tohoto Kriegerova popisu otiskl L. Kunz /16/ a v souvislosti s tím publikoval i dochované jámy v Čejovicích. Tyto jámy se vyznačují zděným ústím a hloubkou přes 8 m, dno spojuje chodba s vinným sklepem.

V dřívějších dobách bylo objeveno i v sousedství Komořan několik obilních jam, které dosud nebyly publikovány. Tak v katastru obce Dražovic na jihovýchodním okraji území, které hraničí s katastrem Letonic, byla jáma situována přímo pod polní cestou /parc. čís. 1376/. Geologické podmínky /třetíhorní písky/ umožnily, že jáma džbovitého tvaru měla značné rozměry: hloubku 200 cm, průměr dna 500 cm, ústí otvoru po propadnutí v roce 1946 měřilo 150 cm. Teprve v druhé polovině roku 1949 byla jáma zasypaná /zaměření bylo provedeno 7.8.1949/.

Také na území sousedních Podbřežic byly zaznamenány dosud čtyři obilní jámy se zachovanou dutinou. Podle ústního sdělení Františka Pelce /1862 - 1939/ se propadla taková jáma v zahradě jeho usedlosti čp. 41 /parc.č. 55/. Další jámy /17/ se propadly při orbě koňským potahem na Předních Čtvrtkách /parc. č.

333, maj. Jan Vlach č. 38/ a v Desátcích /parc. čís. 326, maj. Jan Chládek č. 34/. Dokumentace byla provedena pouze u poslední jámy, jejíž strop se zřítíl při jarním traktorovém vláčení r. 1966 /zaměření bylo provedeno 28. 3. 1966/. Jáma byla situována na bývalé parcele čís. 211 v trati Padělky u Boží muky poblíž katastrální hranice obce Zvonovic. Dutinu překrývala 40 cm vrstva humusu, pod ní začínala kompaktní žlutka. Jáma měla široký lahvovitý tvar, hloubku 150 cm, maximální průměr pokleslé výdutě 170 cm. Otvor hrdla se propadl v průměru 130 cm, původní světlost však byla mnohem menší /18/.

Díky specializaci archeologické vědy se stále víc zaměřuje zájem i na tyto recentní jámy. J. Bláha /19/ dokumentoval na území Hulína /za humny, parc. čís. 649/ obilní jámu lahvovitého tvaru s pokleslou výdutí a rovným dnem, 330 cm hlubokou, průměrem výdutě 200 cm a hrdlem 140 cm vysokým o průměru 50 cm /jáma se propadla 9. 4. 1971/. Objev další jámy, datované do 17. - 18. století, ohlásil nedávno J. P. Michna z Drásova /20/, zde vedle vřité lahvovité formy byl zaznamenán i systém úchytných kolíků pro výstel. K zjištění obilní jámy, která svou hloubkou /cca 7 m/ připomíná obilnice v Čejovicích, došlo r. 1973 na svaahu poblíž poutního místa Lutřtému v katastru obce Němčany u Slavkova /okr. Vyškov/. Jinak měla jáma podobné znaky jako drásovská, tj. tvar i dva páry sdružených otvorů po úchytných kolících /21/. J. Jaroš nevyklučuje středověký původ /22/.

Obě velké skupiny obilních jam s výplní a jam se zachovanou dutinou netvoří v zásadě zvláštní chronologický problém. Jejich typy však nutno posuzovat i z jiných hledisek. Zdá se, že jámy s větší kapacitou měly funkci sýpek pro víceleté uložení zásob, kdežto obilnice s menším obsahem byly zřejmě jen příležitostnými úkryty v dobách ohrožení a využívalo se tak starých praktik v ukládání obilnin jen občas / jsou známy recentní případy i z obou posledních válek/. U první skupiny velkokapacitních jam je možné i sdružené ukládání, a tím i neutajované, jak lze předpokládat např. v Němčanech, kde J. Jaroš uvádí na témže nalezišti více obilních jam /23/, které musely být známy všem obyvatelům obce /přesto upadly v zapomenutí - nabízejí se zde souvislosti se zánikem obce novokřtěnců i zpusnutím obce, a tím i výměnou obyvatelstva za 30leté války/ /24/.

Obilní jáma v Komořanech tedy náleží k druhé skupině s menším obsahem. Tyto jámy byly budovány na delší pochybnost utajené. Zde je možno ověřit prakticky poměr kapacity obilní jámy k reálné spotřebě obilnin pro určitý časový úsek. Usedlost tvořila pololán o výměře 20 jiter /25/, zhruba tedy 11,60 ha. Při primitivním hospodaření trojpolním systémem bylo potřebí k obdělání lánu 5 - 6 dospělých pracovníků plus kapacitu na plnění robotních povinností /26/, tedy v našem případě pololánu je nutno počítat minimálně se 4 dospělými práce schopnými příslušníky domácnosti. Připočteme-li ostatní členy rodiny /dětí a přestálé/, musíme vycházet z počtu nejméně 6 rodinných příslušníků /včetně příp. čeledí/. Toto číslo odpovídá i průměru z početního stavu rodiny, který uvádí J. Radimský /27/ /16799 osob, 1754 6 osob, 1785 5 osob, 1857 4 osoby/. Za předpokladů, uvedených J. Kudrnáčem /28/, že jáma byla obložena 15 cm vrstvou slámy a její hrdlo bylo rovněž vyplněno slámou, měla vlastní skladovací prostora krychlový obsah 2,56 m³, což např. při minimální hektolitrové váze žita 70 kg /29/ odpovídá kapacitě 1.792 kg této obilniny. Z uvedené zásoby bylo možno vyrobit 2.419 kg chleba /30/, toto množství odpovídá zhruba výživě šestičlenné rodiny na jeden rok /31/ vycházíme i z úředního údaje ř. 1844, podle něhož zdejší strava pozůstávala hlavně z moučných jídel /32/. Mimo uvedený propočtení ovšem nutno uvažovat o zásobách pro hospodářská zvířata /podle výměry pololánu 2 koně a 4 krávy/. Krmné obilniny byly jistě ukládány zvlášť, můžeme tedy v areálu hospodářství předpokládat existenci dalších jam, jak tomu bylo např. v Želeticích u Hodonína /33/.

Popsaná podzemní dutina upadla v zapomenutí, přestože od třicetileté války do našich dob se na usedlosti vystřídaly toliko dva rody německé národnosti /Langové a Koprové 34/. Budovy usedlosti náležely k nejstarším v Komořanech, obytné stavení s hospodářskými objekty vytvářelo typický hákový půdorys. Po třicetileté válce byla usedlost mezi dvěma třetinami domů, které nezpusťly /35/. Dispozice budov, jak ukázal základový výkop zasahující do obilní jámy od jihovýchodu, se však poněkud měnily. K posunu zdí došlo při nové výstavbě patrně po některém z četných požárů, kterými byla usedlost postižena. Nevíme sice, zda ji zasáhl velký požár před rokem 1617, který zničil velkou část Komořan /36/. Zcela prokazatelně byl dům napaden dne 4. prosince 1805 požárem, který u nedaleké kovárny založili Francouzi, a který zasáhl dvacet domů v této řadě /37/. Rovněž 4. října 1832 vyhořela celá horní polovina obce a s ní i dům č. 50 /38/. Poslední zkázu domu možno klást do souvislosti s velkým ohněm 9. července 1857, kdy lehla popelem téměř celá obec /39/. Podle mapy stabilního katastru z r. 1826 /a její indikační skici (40) / zůstala půdorysná dispozice statku nezměněna, mapa rozlišuje dokonce plochu průjezdu a obytných prostor. Je tedy nutno klást časově vznik obilní jámy hluboko před poslední přeměnu, v jejíž souvislosti vznikl krytý průjezd. Jediným záchytným bodem jeho vzniku zůstává pozdní datum 1826. Vybudování jámy nepochybně předcházelo vzniku tohoto průjezdu, jehož funkce vylučuje vykopání podzemní dutiny ze statických důvodů. Tato skutečnost je zároveň důkazem, že v době poslední stavební přeměny byla existence obilní jámy již zapomenuta. Všechny historické kombinace posunují vznik obilnice nepravděpodobněji k období třicetileté války. Jáma s koutrou dobytčete není pro datování obilnice nijak rozhodující. Pro dobu pohřbení jsou s přihlédnutím na funkci obilní jámy možné dvě alternativy. Jako pravděpodobnější klademe pohřbení časově hluboko před vznik obilnice. Jinak přichází v úvahu časový úsek mezi obdobími, kdy existence obilnice již vymizela z povědomí držitelů domu a datem vzniku krytého průjezdu.

Objev popsané obilní jámy v Komořanech vyvolává reminiscence na starší zjištění podzemních prostor v této obci. V padesátých letech se propadla funkčně blíž neurčená dutina pod terémem zahrádky před domem čp. 52. V roce 1892 byla pod nedalekým domem čp. 8 zjištěna podzemní chodba, vedoucí údajně k císařské silnici, kladená do raně středověkého období /mezi tzv. lochy/. /41/ První z dnes již nekontrolovatelných případů nevyklučuje možnost obdobné obilní jámy. Objev z r. 1892 však patří nepochybně do kategorie podzemních chodeb. Florián Koudelka ho totiž v současné zprávě /42/ přirovnává k systému podobných chodeb v sousedních Habrovanech, jehož část byla odkryta r. 1882 /43/.

P o z n á m k y :

- 1 Určil dr. Bohumil Šula.
- 2 J. Kudrnáč, Slovanské obilnice z Klučova, AR II 1950, 76-79, 141, 148.
- 3 J. Filip, Cvičný výzkum na pravěkém sídlišti v Královicích, AR II 1950, 199-208, 285-286, 292-293.
- 4 J. Rataj, Slovanská obilnice v Chrudimi, AR IV 1952, 405, 453-454, 476, 480 /profil na str. 454 je otištěn obráceně/.
- 5 E. Jílková, Hradištní obilnice v Kutné Hoře, AR V 1953, 46, 53-56, 133, 140.
- 6 V. Spurný, Pozdně hradištní obilnice z okolí Kroměříže, AR IX 1957, 356-362, 375.
- 7 J. Justová, Slovanská lahovitá zásobní jáma z Peček, o. Nymburk, AR XVIII 1966, 200-202.
- 8 Jf, Obilní jámy, AR IV 1952, 334.
- 9 L. Kunz, Obilní jámy a sýpky v Čejkovicích u Hodonína, ČL 6 1951, 221-226.
- 10 J. Kudrnáč, Slovanské obilnářství v českých zemích, PA XLIX 1958, 478-498. Stručně bylo jeho poznatků užito v : J. Neustupný a kol., Pravěk Československa, Praha 1960, 391.
- 11 Kudrnáč, l.c., 479.
- 12 Tamt., str. 487, obr. 6b.
- 13 Tamt., str. 482, obr. 3b.
- 14 Tamt., str. 478, 479.
- 15 Tamt., str. 481, obr. 2. Tutéž rekonstrukci viz také u Neustupného, str. 389, obr. 160 /chybně 100/.
- 16 Viz pozn. 9
- 17 Zprávy pamětníků byly ověřeny u býv. starosty obce Jana Vlacha č. 38 /+ 1968/ dne 8. října 1967.
- 18 V. Burian, Podbřežice v pravěku a časné době dějinné /MS/, Olomouc 1970, str.48-49, obr. 53.
- 19 Děkuji dr. J. Bláhovi za ochotu, se kterou mně postoupil dokumentaci uvedené jámy.
- 20 P.J. Michna, Nález obilní jámy v Drásově /okres Brno-venkov/, VVM XXV 1973, 199-200. -Týž, Obilní jáma v Drásově /okr. Brno-venkov/, PV 1972, str. 92, tab. 56:2.
- 21 P.J. Michna, Přehled archeologických výzkumů na Moravě za rok 1973, VVM XXVI 1974, 220.
- 22 J. Jaroš, Archeologické průzkumy na Slavkovsku, Náš život XXII 1974, č.10, str.3, 8.3.1974.
- 23 Viz pozn. 21.
- 24 Vyškovsko, Vlastivěda moravská, Brno 1965, str. 389.
- 25 Viz např. katastrální odhadní operát z r. 1844, StA Brno, fond D8, č. 616.
- 26 J. Radimský, Vývoj obyvatelstva na Moravě do r. 1857, zvl.otisk z VVM I 1946, 72-110, zde str. 3.
- 27 Tamt., 36.
- 28 Kudrnáč, PA XLIX 1958, 478, 479.
- 29 F. Čvančara, Organisaace a správa zemědělského podniku, Praha 1943, str. 534.
- 30 Tamt., str. 579, tab. 106.
- 31 Tamt.
- 32 StA Brno, fond D8, č. 616. - V. Burian, Lidová strava na Vyškovsku v polovině devatenáctého století, ČE IX 1961, 193.
- 33 R. Snášil, Nález zásobních jam a středověkých mincí v Želeticích /okr. Hodonín/, PV 1970, 66.
- 34 1652 Hans Lang /StA Brno, grunt. kniha 16836, f. 425/, 1694 Georg Langer /tamt., f.426v./, 1724 Hans Langer /f. 427/, 1770 Hans Langer /f. 427/, 1776 Anton Ribnitzky /f. 427v./, 1794 Simon Lang /f. 429/, 1811 Simon Langer /f. 457/, 1823 Andreas Koper /f. 473/, 1847 Franz Kopper /f. 474/, 1859 Marianna Kopper geb. Kadletz, spoluvlastnice /f. 477v./, 1859 Franz Koper /Okr. soud Vyškov, pozemková kniha Komořany/, 1900 Anton Kopr /tamt./, 1905 Genovefa Kopr, spoluvlastnice/tamt./, Tato poslední majitelka zemřela r. 1964 a dům získal ing. Jan Brtník. Nutno doplnit, že souvislá držba rodu Langů /-erů/ byla přerušena v letech 1776-1794 jen formálně přechodným připsáním nevlastnímu otci následujícího majitele.
- 35 StA Brno, gruntovní kniha 16836.
- 36 StA Brno, Bočkova sbírka 10153.
- 37 Protocollum domesticum parochiae Gundrumensis, pg. 21.
- 38 Tamt.
- 39 Tamt., pg. 70, 71.
- 40 StA Brno, fond D9, kart. 151, č. 616.
- 41 Starší literaturu o těchto chodbách v Komořanech uvádí J. Skutil, Pravěká sídliště, pohřebiště a nálezy na Vyškovsku /soudní okres/, 67. výroční zpráva První kontribučenské spojitelný ve Vyškově za rok 1936, str. 42, pozn. 44. Avšak později v torzovitě uveřejněné práci o loších v ČVSMO 57 1948, 20-27 a 58 1949, 3-20, stejně jako ve stručném přehledu moravských lochů ve Zprávách KVM Olomouc 1956, č. 62, str. 84, již lokalitu Komořany neuvádí, ale vrací se k ní ve Vlastivědě Vyškovska, str. 59, pozn. 32.
- 42 Florian Koudelka, Bericht über die im Verlaufe des Jahres 1892 im politischen Bezirke Wischau gemachten prähistorischen und archäologischen Funde sowie über die ethnographische Bezirksausstellung, MAG XXIII 1893, 53.
- 43 Týž, Künstliche Höhlen in Mähren, MAG XII 1883, 129.

Getreidegrube in Komořany /Bez. Vyškov/. Beim Niederreißen des Wohngebäudes der einstigen Halblahn Nr. 50 /alte Nr. 61/ in Komořany entdeckte man unter dem Hausflur und teilweise unter dem Wohnraum eine flaschenförmige Getreidegrube im Löss, 300cm tief ausgehoben, der maximale Durchschnitt des Bauches betrug 200cm. Die Öffnung des Halses im Durchmesser von 40cm hatte eine Decke, die mit Bruchstein und Weidenruten gefestigt war. In einer Tiefe von 100cm auf der Südostseite des Hohlraumes war horizontal ein Pfosten aus Eichenholz eingerammt, der unter den Grubenhals reichte. Auf derselben Seite berührte den Hohlraum der Aushub eines älteren Fundamentes, das mit Hu-

mus ausgefüllt war, von Südwesten war in unmittelbarer Nähe der Getreidegrube eine Grube mit dem Skelett eines Rindes. Knapp bei der Nordseite des südlichen Gemäuers des Wohnraumes gelegt worden. Die Entstehung der Grube fällt also zeitlich zwischen die Zeit der Existenz des ersten Fundamentes und der Entstehung des zweiten Fundamentes und des Hausflures, als der unterirdische Hohlraum bereits vergessen war. Zu dieser Baumänderung kam es höchstwahrscheinlich nach einem von den zahlreichen Bränden, durch die das Anwesen in der Vergangenheit betroffen war. Die Analyse der weiteren Historie des Anwesens im Hinblick auf die Reihenfolge der deutschen Besitzer /1652-1811 Familie Lang, 1811-1964 Kopr/ sowie auf die Grundrissentfaltung des Anwesens zeigt, dass die Grube zur Zeit des Dreissigjährigen Krieges entstehen konnte. Ihre Kapazität entspricht dem Lagern einer Menge an Getreide, das unter den damaligen Bedingungen zur Ernährung einer Familie ein Jahr hindurch genügen durfte.

Im Vergleich der weiteren zugänglichen Materialien gelangte der Autor dieses Berichtes zu der Ansicht, dass man Getreidegruben unterscheiden muss, die die Funktion eines Speichers vermutlich für ein gemeinsames Lagern von Getreide hatten und Getreidegruben mit einer heimlichen Funktion, die zur Zeit einer Gefährdung als Lager für eine eiserne Reserve an Getreide bestimmt waren. In diesem Zusammenhang werden auch einige bisher unpublizierte Getreidegruben in den umliegenden Gemeinden angeführt.

NÁLEZ OBILNÍ JÁMY V HULÍNĚ

/ okr. Kroměříž /

Josef Bláha, OSSPPOP, Olomouc

V březnu r. 1971 nalezl A. Rozehnal při řádkování brambor na parc. č. 649 velmi dobře zachovalou obilní jámu, jejíž hloubka činila 330 cm. Jáma je zhruba hruškovitého tvaru a vytesána byla do sprašovitěho podloží. Při jejím průzkumu bylo nalezeno pouze několik uhlíků a drobné střípky keramiky, náležející do 17. - 18. stol.

Fund einer Getreidegrube in Hulín /Bez. Kroměříž/. Im März 1971 fand A. Rozehnal beim Kartoffellegen auf der Parz. Nr. 649 eine sehr gut erhaltene Getreidegrube, deren Tiefe 330cm betrug. Die Grube ist ungefähr birnenförmig und war in das Lössliegende eingetieft. Bei ihrer Untersuchung fand man lediglich einige Holzkohlestückchen und kleine Keramikscherben, die in das 17. - 18. Jahrhundert gehören.

NÁLEZ DVOU NÁHROBNÍCH DESEK V OLOMOUCI

/ okr. Olomouc /

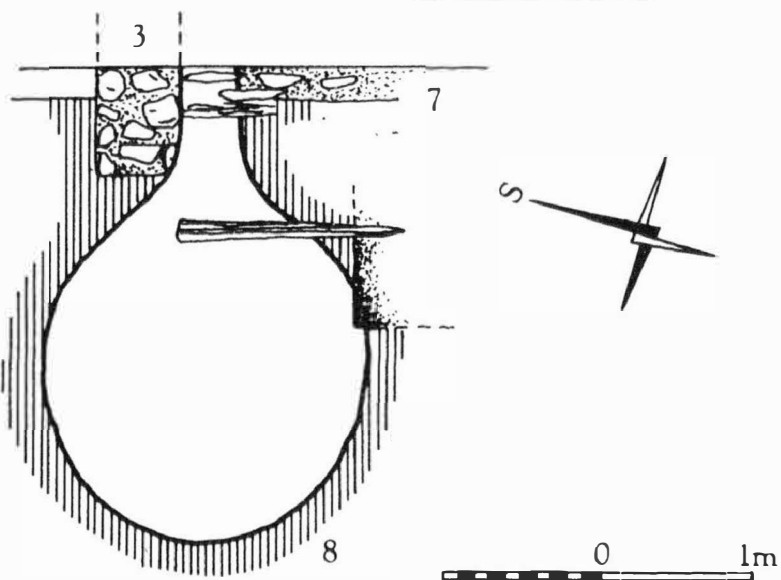
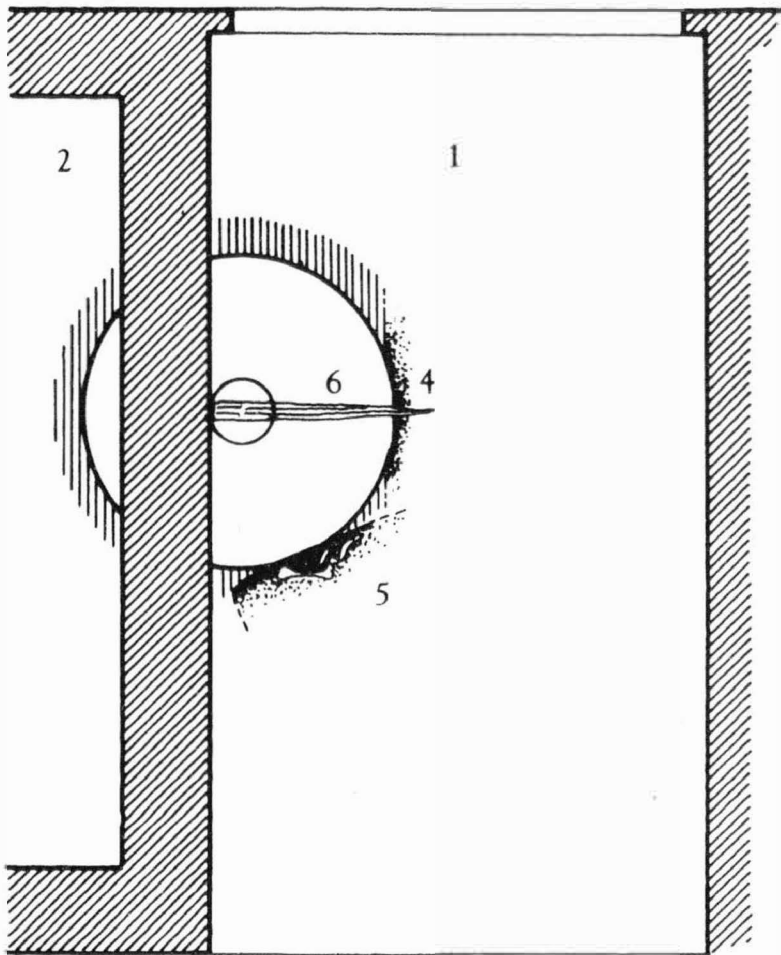
Václav Burian, Vlastivědný ústav, Olomouc

Koncem listopadu 1974 byly v průběhu reinstalace elektrického vedení v proboštském kostele sv. Mořice v Olomouci přechodně rozebrány barokové stallly po stranách gotického presbytáře. Pod severními stallami byla v úrovni dlažby objevena kamenná náhrobní deska spolu se dvěma zlomky další obdobné památky. Deska ležela severojižním směrem, užší záhlavní stranou těsně při hlavním zdivu, 50 cm východně od přípory mezi severní lodí a presbytářem. Oba další zlomky ležely při její východní straně. Na nález upozornil dr. Emil Pluhař, který také zjistil předběžným průzkumem, že deska není na původním místě, protože nekryla hrob, ale spočívala nad klenbou jedné z krypt v podzemí kostela.

Deska má rozměry 86 x 195,5 x 11 cm /váha pískovce cca 444 kg/, povrch její líce je však natolik sešlapán, že jen ztěží je možno přečíst některé části textu vytesaného do hloubky a pouze v obryse je patrný šlechtický znak nad středem desky, po jehož stranách je ve čtyřúhelníkových plochách vyryto datování 1702, v rozích plochy mimo oválný věnec lemující znak se čtyřikrát opakují symboly smrti, lebky se dvěma zkříženými kostmi, celý reliéf je orámován jednoduchou lištou.

Textová část náhrobníku představuje typickou barokní montáž starozákonních citátů provedených kapitálou /řádky jsou v prepise odděleny šikmou čarou/: SVB VMBRA ILLIVS /QVEM DESIDERAVERAM / SEDI (1) / ECCE / NVNC IN VMBRA MORTIS IN PVLVERE (2) / ET / IN PACE IN IDIPSVM / DORMIAM ET REQUIESCAM (3) / 17 / znak / O2 / HAEC REQUIES MEA IN SAECVLVM SAECVLI / HIC HABITABO / QVONIAM ELEGI EAM (4) / HIS VMBRIS / SALTEM VOS AMICI MEI (5) / REQUIEM AETERNAM / ET CVM ELISAE COMPLETVS ERIT (6) / SPIRITVS DICITE : / PVLVLENT OSSA DE LOCO SVO (7) / SICVT OSSA OLIVARVM (8).

Rekonstrukce těžce porušeného textu usnadnilo srovnání s prepisem ve sbírce J.P. Cerroniho /rukopis z r. 1805/ /9/, která v rukopisech z let 1799 a 1805 zachycuje z oblasti kostela sv. Mořice asi 80 epigrafických záznamů /10/. O deset roků později přepsal tehdy patrně ještě čitelný text do kostelního inventáře také probošt E. Sztaray /11/. Tohoto druhého pramene využil historik kostela prof. dr. Bohumil Zlámal /12/, který Sztarayův prepis otiskl r. 1939, takže se nakonec ukázalo, že jde o náhrobní kámen vcel-

Tab. 69

Komořany / okr. Vyškov / . Obilní jáma v domě č. 50, půdorys a profil. 1 průjezd ; 2 světnice ; 3 zdi 4 starší základ zdiva vyplněný humusem ; 5 jáma s kostrou skotu ; 6 dubový kůl ; 7 humus, lomové kameny, vrbové pruty ; 8 spraš. - Speichergrube im Haus Nr. 50, Grundriss und Profil. 1 Hausflur ; 2 Zimmer, 3 Gemäuer ; 4 durch Humus zugeschütetes älteres Mauerfundament ; 5 Grube mit Rindskelett ; 6 Eichenpfosten ; 7 Humusschicht, Bruchsteine, Weideruten ; 8 Löss.

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1974

Vydává : Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19

Odpovědný redaktor : Akademik Josef Poulík

Redaktoři : Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhovský

Překlady : Dr. R. Tichý, E. Tichá

Kresby : doc. dr. B. Klína, A. Životská

Na titulním listě : stříbrná spona z doby stěhování národů ze Šakvic

Tisk : Geografický ústav ČSAV v Brně

Evidenční číslo : ÚVTEI-73332

Vydáno jako rukopis - 450 kusů - neprodejné